

Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2006

Rapportage over de uitvoer van militaire goederen
van de staatssecretaris van Economische Zaken en
de minister van Buitenlandse Zaken mede namens
de minister voor Ontwikkelingssamenwerking

september 2007

Inhoudsopgave rapport Nederlands wapenexportbeleid 2006

	<u>pagina</u>
Hoofdstuk	
Inhoudsopgave	
1 Inleiding	3
2 Instrumenten en procedures van het wapenexportbeleid	3
3 Uitgangspunten van het wapenexportbeleid	5
4 Transparantie in het wapenexportbeleid	7
5 De Nederlandse defensiegerelateerde industrie	8
6 EU-samenwerking	10
7 Het Wassenaar Arrangement	12
8 Wapenbeheersing	13
Bijlagen	
1 <i>Overzichten van de waarde van de in 2006 afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen per categorie goederen en van de waarde van de in 2006 afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen per land van eindbestemming</i>	20
2 <i>Schema van de ontwikkeling van de Nederlandse wapenexport voor de jaren 1996-2006</i>	36
3 <i>Overzicht van de waarde van de in 2006 afgegeven vergunningen voor doorvoer van militaire goederen per land van bestemming</i>	37
4 <i>Genotificeerde afgewezen vergunningaanvragen ('denial notifications') in 2006</i>	38
5 <i>Overzicht van in 2006 verkocht overtollig defensiematerieel</i>	39
6 <i>Overzicht van de in 2006 beantwoorde schriftelijke vragen van de Tweede Kamer over wapenexport</i>	40

1. Inleiding

Het voorliggende rapport over het Nederlandse wapenexportbeleid in 2006 is het tiende rapport dat conform de 'Notitie over meer openbaarheid met betrekking tot de rapportage over de uitvoer van militaire goederen' (Kamerstuk 22 054 Nr. 30, 27 februari 1998) is opgesteld. Het rapport bevat:

- een overzicht van de uitgangspunten en het instrumentarium van het Nederlandse wapenexportbeleid
- een beschrijving van de ontwikkelingen op het gebied van transparantie
- een kenschets van de Nederlandse defensiegerelateerde industrie
- een beschrijving van de voor het wapenexportbeleid relevante ontwikkelingen in de EU
- een schets van rol en betekenis van het Wassenaar Arrangement
- en een beschrijving van de inspanningen op het terrein van de wapenbeheersing met bijzondere aandacht voor de problematiek van de kleine wapens

In *bijlage 1* bij het rapport staan de waarden van de verleende exportvergunningen in het jaar 2006 per categorie militaire goederen en per bestemmingsland. In de rapportage is er, vanwege het feit dat de Tweede Kamer in het najaar al een cijfermatige tussenrapportage over de eerste helft van het lopende jaar ontvangt, voor gekozen de cijfers over de eerste en de tweede helft van 2006 ook afzonderlijk weer te geven.

Bijlage 2 geeft de ontwikkeling weer van de Nederlandse wapenexport voor de periode 1996-2006. *Bijlage 3* bevat een overzicht van de verstrekte vergunningen voor doorvoer van militaire goederen naar derde landen. In *bijlage 4* worden de door Nederland aan de EU-partners gemelde afwijzingen van aangevraagde vergunningen vermeld. Deze meldingen zijn onderdeel van de EU-Gedragscode inzake uitvoer van militaire goederen. *Bijlage 5* biedt een overzicht van het overtollig defensiematerieel dat in 2006 is verkocht. Tot slot bevat *bijlage 6* een overzicht van de in 2006 beantwoorde schriftelijke vragen van de Tweede Kamer over het wapenexportbeleid.

2. Instrumenten en procedures van het wapenexportbeleid

Vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen worden verstrekt op grond van de In- en uitvoerwet. Bedrijven of personen die voornemens zijn goederen en technologie uit te voeren die voorkomen op de zgn. lijst militaire goederen behorend bij de bijlage van het In- en uitvoerbesluit strategische goederen, dienen bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer (CDIU) een aanvraag in voor een uitvoervergunning. De CDIU, onderdeel van de Belastingdienst/Douane

Noord van het Ministerie van Financiën, staat voor de verlening van uitvoervergunningen onder beleidstoezicht van het Ministerie van Economische Zaken. Aanvragen voor de uitvoer van militaire goederen naar de NAVO- en EU-lidstaten en daarmee gelijkgestelde landen (Australië, Japan, Nieuw Zeeland en Zwitserland) worden in beginsel door het Ministerie van Economische Zaken afgehandeld. In het verslagjaar gold een uitzondering op deze regel voor Bulgarije, Cyprus, Roemenië en Turkije. Aanvragen voor uitvoer naar deze landen, alsmede aanvragen voor uitvoer naar alle overige landen, werden voor advies voorgelegd aan de minister van Buitenlandse Zaken. Diens advies neemt bij de besluitvorming over de afgifte van een exportvergunning een centrale plaats in. Indien wordt vastgesteld dat geen bezwaren bestaan tegen de voorgenomen uitvoer, wordt door het Ministerie van Economische Zaken een uitvoervergunning verleend.

Waar het aanvragen betreft voor uitvoer naar ontwikkelingslanden die voorkomen op de OESO/DAC-lijst geeft de minister van Buitenlandse Zaken na overleg met de minister voor Ontwikkelingssamenwerking een 'ontschot' advies aan de staatssecretaris van Economische Zaken.¹

In geval van uitvoer van militaire goederen die worden afgestoten door de Nederlandse krijgsmacht, wordt de Kamer vooraf vertrouwelijk ingelicht door de staatssecretaris van Defensie. In het geval van afstoting is de normale vergunningprocedure van toepassing en worden dergelijke transacties, net zoals de exporttransacties van het bedrijfsleven, door het Ministerie van Buitenlandse Zaken getoetst aan de criteria van het wapenexportbeleid.

Met een wijziging van de In- en Uitvoerwet werd in 2001 de mogelijkheid gecreëerd om de systematiek en toetsing van het wapenexportbeleid in bepaalde gevallen ook toe te passen op de doorvoer van militaire goederen over Nederlands grondgebied. Door middel van een daaropvolgende wijziging van het In- en uitvoerbesluit strategische goederen werden vervolgens drie te onderscheiden typen doorvoercontrole geïntroduceerd.

Ten eerste een generieke vergunningplicht in gevallen waarbij militaire goederen gedurende de doorvoer voor langere tijd in Nederland verblijven dan wel tijdens doorvoer een bewerking ondergaan. Van deze vergunningplicht zijn uitgezonderd doorvoorzendingen die onder de effectieve uitvoercontrole van een bevriend (partner)land of een bondgenoot staan of die bestemd zijn voor één van deze landen, te weten: EU-lidstaten, NAVO-bondgenoten, Zwitserland, Australië, Nieuw Zeeland en Japan.

¹ De OESO/DAC lijst is een door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling opgestelde lijst van landen die internationale financiële steun ontvangen.

Ten tweede een mogelijkheid om op ad hoc basis een vergunningplicht op te leggen voor doorvoorzendingen van militaire goederen die buiten de generieke vergunningplicht vallen. Van die laatste mogelijkheid kan met name gebruik worden gemaakt als er aanwijzingen bestaan dat een zending niet al onder de effectieve exportcontrole van het land van herkomst staat, of als een zending tijdens de doorvoer over Nederlands grondgebied een andere dan bij de afgifte van een uitvoervergunning beoogde bestemming lijkt te krijgen.

Ten derde een meldplicht voor doorvoorzendingen van alle militaire goederen zoals opgenomen in de bijlage bij het In- en uitvoerbesluit strategische goederen. Dit in de eerste plaats om inzicht te krijgen in de positie die Nederland inneemt als doorvoerland, maar ook om meer informatie te genereren ten behoeve van de besluitvorming over het al dan niet opleggen van de eerder genoemde ad hoc vergunningplicht.

3. Uitgangspunten van het wapenexportbeleid

Aanvragen voor vergunningen voor de uitvoer van militair materieel worden per geval getoetst aan de acht criteria van het wapenexportbeleid met inachtneming van de aard van het goed, de eindbestemming en de eindgebruiker. Deze acht criteria zijn vastgesteld door de Europese Raden van Luxemburg (1991) en Lissabon (1992), en luiden als volgt:

1. *naleving van de internationale verplichtingen van de lidstaten van de Gemeenschap, met name door de Veiligheidsraad van Verenigde Naties en de Europese Gemeenschap uitgevaardigde sancties, de verdragen inzake non-proliferatie en andere onderwerpen, alsmede andere internationale verplichtingen.*
2. *eerbiediging van de rechten van de mens in het land van eindbestemming.*
3. *de interne situatie van het land van eindbestemming ten gevolge van spanningen of gewapende conflicten.*
4. *handhaving van vrede, veiligheid en stabiliteit in de regio.*
5. *de nationale veiligheid van de lidstaten, van de gebieden waarvan één van de lidstaten de buitenlandse betrekkingen behartigt, alsmede van bevriende landen of bondgenoten.*
6. *het gedrag van het land van eindbestemming ten opzichte van de internationale gemeenschap, met name de houding ten aanzien van terrorisme, de aard van zijn bondgenootschappen en de eerbiediging van het internationale recht.*

7. *het gevaar dat de goederen een andere dan de opgegeven eindbestemming krijgen, hetzij in het aanschaffende land zelf ofwel via ongewenste heruitvoer.*
8. *de verenigbaarheid van de wapenexporten met het technische en economische vermogen van het ontvangende land, rekening houdend met de wenselijkheid dat staten met een zo gering mogelijk beslag op mensen en economische middelen voor bewapening, in hun legitieme veiligheids- en defensiebehoeften voorzien.*

In juni 1998 aanvaardden de lidstaten van de Europese Unie de EU-Gedragscode voor de wapenexport. Zij kwamen daarin een gemeenschappelijke interpretatie van de criteria van het wapenexportbeleid overeen. Tot de Gedragscode behoort tevens een mechanisme voor informatie-uitwisseling, notificatie en consultatie indien een land een exportvergunningaanvraag in behandeling heeft op een bestemming waarvoor eerder een soortgelijke aanvraag door een andere lidstaat is geweigerd. De Gedragscode bevat minimumnormen. De code erkent uitdrukkelijk de bevoegdheid van de lidstaten om nationaal een restrictiever wapenexportbeleid te voeren dan de Gedragscode voorschrijft.² Ook dient te worden opgemerkt dat de Gebruikershandleiding bij de Gedragscode richtlijnen bevat voor de implementatie van de afzonderlijke criteria (zie voorts paragraaf 6).

Bosnië en Herzegovina, Canada, Kroatië, de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, Noorwegen en IJsland hebben zich officieel aangesloten bij de criteria en beginselen van de EU-Gedragscode. Noorwegen wisselt bovendien met de EU informatie uit ten aanzien van afgewezen vergunningaanvragen.

Nederland past uiteraard de in VN-, OVSE- en EU-verband afgekondigde wapenembargo's volledig toe. Op 23 januari 2006 werd het embargo op Bosnië-Herzegovina opgeheven. Nieuwe wapenembargo's in 2006 hadden betrekking op Libanon³ en Noord-Korea⁴.

Met ingang van april 2007 is een website in gebruik genomen waarin toegang wordt geboden tot een overzicht van de van toepassing zijnde nationale sanctieregelingen ter implementatie van VN en EU sancties, inclusief wapenembargo's: www.minbuza.nl/sancties. Vanwege de beschikbaarheid van actuele informatie via deze site, is besloten niet langer als bijlage bij het Jaarrapport een tabel op te nemen met in het verslagjaar van toepassing zijnde wapenembargo's.

² De tekst van de EU Gedragscode is gepubliceerd via de website van de Europese Unie: <http://ue.eu.int> in het bijzonder op de pagina: http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=408&lang=nl&mode=g

³ VN Veiligheidsraad resolutie 1701 van 11 augustus 2006; Gemeenschappelijk Standpunt 2006/625/CFSP, 16 september 2006, en Verordening (EG) nr. 1412/2006 van 27 september 2006

⁴ VN Veiligheidsraad resolutie 1718, 14 oktober 2006; Gemeenschappelijk Standpunt 2006/795/CFSP van 22 november 2006 en Verordening (EG) nr. 329/2007 van 29 maart 2007

Ter aanvulling op het overzicht op de genoemde website, dient te worden opgemerkt dat sinds 1993 een niet-bindend VN-embargo van toepassing is op Armenië en Azerbeidzjan (VN Veiligheidsraad resolutie 853). Tevens is een OVSE-embargo m.b.t. wapens en munitie van toepassing op de strijdende partijen in Nagorno-Karabach (besluit van het Senior Comité – voorloper van de Permanente Raad – van 28 februari 1992).

4. Transparantie in het wapenexportbeleid

Ingevolge een toezegging van de minister van Buitenlandse Zaken gedaan tijdens de begrotingsbehandeling Buitenlandse Zaken in december 1997, bood de regering de Kamer in februari 1998 een notitie aan over meer openbaarheid met betrekking tot de rapportage over de uitvoer van militaire goederen (Kamerstuk 22 054 nr. 30). Het voorliggende rapport over 2006 is het tiende openbare rapport sedertdien. Het gaat uit van de waarde van de afgegeven vergunningen per categorie militaire goederen en per bestemmingsland. Teneinde de inzichtelijkheid van de cijfers verder te vergroten, zijn per land van bestemming de categorieën goederen nader gespecificeerd. Omwille van een heldere weergave van de trend is ervoor gekozen zowel de geconsolideerde cijfers over 2006 te presenteren, als de cijfers over de eerste en de tweede helft van 2006 afzonderlijk. Hierbij zij opgemerkt dat de cijfers over de eerste helft van 2006 al eerder bij wijze van tussentijdse rapportage aan de Tweede Kamer zijn aangeboden⁵. Voorts is informatie opgenomen over de in het kader van de EU-Gedragscode aan de EU-partners gemelde weigeringen tot het verstrekken van een vergunning (zie bijlage 4).

Naast dit rapport over de Nederlandse uitvoer van militaire goederen in 2006, wordt het publiek ook op andere wijze geïnformeerd over het wapenexportbeleid. Zo publiceert de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer via de website www.exportcontrole.ez.nl het '*Handboek Strategische Goederen*'. Dit handboek is bedoeld voor personen, bedrijven en instellingen, die professioneel met procedures voor de in- en uitvoer van strategische goederen te maken hebben. De gebruiker vindt daarin informatie over de doelstellingen van het beleid, de toepasselijke wettelijke regelingen en procedures, alsmede allerhande praktische informatie. Het handboek vergroot op deze wijze de bekendheid met dit specifieke beleidsterrein. Het handboek wordt regelmatig herzien in het licht van de (inter)nationale ontwikkelingen op dit terrein.

Op de eerder genoemde website is ook andersoortige informatie te vinden over uit- en doorvoer van strategische goederen, waaronder dit rapport en sleutelgegevens over alle afgegeven vergunningen voor de uitvoer van

⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 22 054, nr. 115.

militaire goederen. Bovendien is in het verslagjaar een aanvang gemaakt met de publicatie van maandoverzichten met kerngegevens over de doorvoer van militaire goederen over Nederlands grondgebied. Deze gegevens zijn ontleend aan de verplichte meldingen die over zulke doorvoer gedaan moeten worden bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer. Door deze uitbreiding van de rapportage op de exportcontrole website zijn daar nu dus maandoverzichten te vinden van alle afgegeven vergunningen voor militaire goederen, van alle afgegeven vergunningen voor goederen voor tweërlei gebruik (dual use), alsook van alle binnengekomen meldingen van doorvoer van militaire goederen. Zoals reeds enkele jaren gebeurt, zijn de gegevens over verstrekte vergunningen voor doorvoer opgenomen in dit jaarrapport (bijlage 3).

5. De Nederlandse defensiegerelateerde industrie

De Nederlandse defensiegerelateerde industrie bestaat, op een enkele uitzondering na, vooral uit civiele ondernemingen en onderzoeksinstellingen met in militaire productie gespecialiseerde onderdelen. Deze sector is weliswaar van beperkte omvang, maar kenmerkt zich door technologisch hoogwaardige productie, frequente innovatie en hoog opgeleid personeel. Het overheidsbeleid is er, binnen de kaders van een verantwoord buitenlands- en veiligheidsbeleid, op gericht deze technologisch waardevolle capaciteit voor Nederland te behouden. Daartoe worden Nederlandse bedrijven rechtstreeks, of indirect door middel van compensatieopdrachten, betrokken bij nationale militaire aanbestedingen. Omdat de Nederlandse markt te klein is om de aanwezige expertise in stand te houden, wordt ook deelname van de Nederlandse defensiegerelateerde industrie aan internationale samenwerking op het gebied van defensiematerieel gestimuleerd. Zodoende zijn inmiddels commerciële relaties ontstaan, met name met Belgische, Britse, Duitse, Franse en Amerikaanse ondernemingen, waarbij ook gezamenlijke verplichtingen worden aangegaan met betrekking tot het onderhoud van systemen en de naleverantie van onderdelen.

In dit verband is de oprichting van het Europees Defensie Agentschap (EDA) in juli 2004 relevant. Het EDA krijgt een centrale rol bij de versterking van de Europese militaire capaciteiten en heeft o.a. taken op het gebied van versterking van de Europese Defensie Technologische en Industriële Basis en het verbeteren van de marktwerking op de Europese defensiematerieelmarkt.

Samenwerkingsverbanden zijn eveneens van belang voor de leveranties aan derde landen. De mogelijkheid voor Nederlandse bedrijven om langdurige internationale samenwerkingsrelaties aan te gaan, hangt in dat licht mede af van de transparantie en de consistentie van het Nederlandse wapenexportbeleid.

De exportactiviteiten van deze sector worden beschouwd als een noodzakelijke voorwaarde voor de continuïteit van de bestaande kennisbasis. Evenzeer wordt erkend dat in het belang van de internationale rechtsorde en de bevordering van vrede en veiligheid grenzen moeten worden gesteld aan de exportactiviteiten van de defensiegerelateerde industrie. Binnen die grenzen mag de Nederlandse industrie, naar het oordeel van de regering, voorzien in de legitieme behoefte van andere landen aan defensiematerieel. Rekening houdend met bovengenoemde omstandigheden heeft de Nederlandse defensiegerelateerde industrie zich steeds meer gespecialiseerd. De ondernemingen met het grootste exportaandeel in hun militaire productie fabriceren voornamelijk technologisch hoogwaardige componenten en subsystemen. De maritieme sector is nog altijd wel in staat om alle productiefasen tussen tekentafel en tewaterlating op zich te nemen, en daarmee bij te dragen aan Nederlandse uitvoer van complete wapensystemen. Overigens is de uitvoer van dergelijke systemen vrijwel geheel te herleiden tot het afstoten van overtollig Nederlands defensiematerieel.

De meest recente kwantitatieve gegevens over het defensiegerelateerde bedrijfsleven zijn op basis van vrijwilligheid door de betrokken bedrijven beschikbaar gesteld in het kader van een studie waarover de Tweede Kamer in 2004 werd geïnformeerd⁶. Het betreft gegevens over productie (civiel/militair), export (als deel van de totale omzet), werkgelegenheid e.d. Al enige jaren telt Nederland ongeveer 250, veelal kleine en middelgrote ondernemingen die betrokken zijn bij militaire productie. Daarbij moet worden bedacht dat militaire productie wordt gedefinieerd als productie op basis van binnenlandse en buitenlandse defensieopdrachten en niet als productie van goederen die op grond van het In- en uitvoerbesluit strategische goederen bij uitvoer vergunningplichtig zijn.

Naar schatting levert militaire productie gemiddeld een totale Nederlandse omzet op van tussen € 1,5 en 2,0 miljard per jaar. Het betreft een aandeel van gemiddeld ca 4% op de totale omzet van de betrokken bedrijven en instituten, die voor het merendeel derhalve vooral civiele activiteiten ontplooiën. Er zijn slechts enkele bedrijven die zich vrijwel geheel op de defensiemarkt richten. Van de totale export van deze bedrijven en instituten wordt ongeveer 45% ofwel circa € 770 miljoen als militaire export gekwalificeerd. De hoogwaardige kennisontwikkeling die gepaard gaat met militaire productie stelt deze bedrijven en instituten in staat productinnovaties te bewerkstelligen en is daarenboven belangrijk voor militaire 'spin-offs' en civiele 'spill-overs'. De Nederlandse defensiegerelateerde bedrijven en instituten zijn onder meer actief in de ontwikkeling en productie van de scheepsbouw, lucht- en ruimtevaarttechnologie, radartechnologie en op het gebied van transport, infrastructuur en ICT. Met militaire productie zijn ongeveer 11.000 arbeidsplaatsen gemoeid.

⁶ Uitgevoerd door Research voor Beleid en aangeboden bij brief van de staatssecretaris van Economische Zaken van 16 juli 2004, Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 26231 nr. 10.

6. EU-samenwerking

EU-samenwerking inzake wapenexporten vindt plaats in de Raadswerkgroep conventionele wapenexport, COARM. Namens Nederland nemen vertegenwoordigers van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken deel aan COARM-vergaderingen. In COARM wisselen de lidstaten (inclusief Bulgarije en Roemenië die in 2006 nog de status van toetredende landen hadden), in het kader van het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) van de EU, informatie uit over hun wapenexportbeleid en trachten zij dit beleid en de daarop betrekking hebbende procedures beter op elkaar af te stemmen. De basis hiervoor is de in paragraaf 3 genoemde EU-Gedragscode.

Een belangrijk onderwerp op de agenda van de COARM in 2006 was de opstelling van zogenaamde *best practice* richtlijnen voor de implementatie van de afzonderlijke criteria van de EU-Gedragscode. Deze richtlijnen worden opgenomen in de Gebruikershandleiding bij de Gedragscode. De gemeenschappelijke interpretatie van de criteria bevordert harmonisatie van het wapenexportbeleid van de EU-lidstaten en draagt bij aan de integratie van nieuwe lidstaten in de systematiek van de Gedragscode. Tevens blijken de richtlijnen een nuttig instrument voor zogenaamde *outreach* activiteiten naar landen buiten de EU. De richtlijnen voor implementatie van criterium 8 (de relatie tussen de exporttransactie en de technische en economische capaciteit van het ontvangende land) was als eerste ter hand genomen en in 2005 voltooid.

In 2006 kon de in het voorgaande jaar aangevangen opstelling van richtlijnen voor de implementatie van criteria 2 (mensenrechten), in een werkgroep onder leiding van Duitsland, en 7 (omleidingsrisico), in een werkgroep onder leiding van Zweden, worden voltooid. Onder leiding van Nederland werden vervolgens de richtlijnen inzake criteria 3 (interne situatie van het ontvangend land) en 4 (regionale stabiliteit) opgesteld.

In juni 2007 heeft de COARM overigens de richtlijnen voor de implementatie van de resterende drie criteria weten af te ronden. Hiermee wordt voldaan aan de motie Koenders/Van der Laan (november 2004, TK 29800 V, nr. 22) die de regering verzocht "zich in te spannen voor aanpassing van de EU-gedragscode Wapenexport in die zin dat niet langer de formele weigeringen van concrete vergunningaanvragen als uitgangspunt gelden, maar de harmonisatie van het concrete beleid terzake van de lidstaten."

De hiervoor genoemde Gebruikershandleiding bevat ook praktische richtlijnen voor de in de Code neergelegde informatie- en consultatieprocedure inzake geweigerde exportvergunningen (*denials*). Ook is sinds januari 2004 de centrale

databank van nationale *denials* in werking getreden, die beheerd wordt door het Raadssecretariaat van de EU in Brussel. Deze databank dient door EU-landen voorafgaand aan vergunningverlening geraadpleegd te worden om te zien of er in gelijksoortige gevallen door andere EU-lidstaten een weigering (denial) is afgegeven. Indien dit het geval is, dient tussen de betrokken Staten geconsulteerd te worden. In geval de eerdere afwijzing niet wordt gevolgd dient dit met redenen omkleed te worden.

In oktober 2006 is het achtste EU-jaarrapport gepubliceerd⁷, waarin verslag wordt gedaan van de in COARM besproken onderwerpen. Het rapport bevat daarnaast gedetailleerde statistische informatie over de uitvoer van militair materieel door de EU-lidstaten in 2005. In het rapport zijn per lidstaat uitvoergegevens opgenomen per land van eindbestemming waarbij aantallen afgegeven vergunningen worden vermeld en de waarde van de afgegeven vergunningen. Het merendeel der lidstaten vermeldt ook de waarde van de daadwerkelijk gerealiseerde uitvoer. De gegevens zijn voorts, waar mogelijk, opgesplitst per categorie van de militaire lijst. Ook Nederland levert de genoemde gegevens aan. In het rapport staan tenslotte de geaggregeerde aantallen afgegeven vergunningweigeringen in 2005, de hierbij gehanteerde criteria, en het aantal door EU-partners gevoerde consultaties.

Vooruitlopend op de publicatie van het negende EU Jaarrapport later dit jaar, kan worden gemeld dat lidstaten in 2006 circa 360 afgewezen vergunningaanvragen in Europees verband hebben genotificeerd, hetgeen overeenkomt met de aantallen in voorgaande jaren (van 2003 tot 2005 jaarlijks respectievelijk 360, 300 en 363). Het aantal gevoerde consultaties is in vergelijking met de afgelopen jaren echter aanmerkelijk minder. Terwijl in 2003 116 formele bilaterale consultaties werden gevoerd, in 2004 151 en in 2005 133, is dit aantal voor 2006 slechts 75. Er is geen aanleiding te veronderstellen dat aan dit lage aantal een afgenomen samenwerking ten grondslag zou liggen, integendeel.

Nederland is in 2006 overigens betrokken geweest bij in totaal 5 consultaties (in 2005: 9). Vier consultaties zijn door Nederland geïnitieerd en over één Nederlandse afwijzing is ons land geconsulteerd.

Helaas kon ook in 2006 de herziene EU-Gedragscode niet door de Raad worden vastgesteld, hoewel reeds in 2005 in beginsel overeenstemming werd bereikt over zowel de inhoud van de herziening, als over de omzetting van de (politiek bindende) Gedragscode in een (juridisch bindend) Gemeenschappelijk Standpunt. Ondanks inspanningen van het Finse EU-voorzitterschap bleef een lidstaat vaststelling van het Gemeenschappelijk Standpunt blokkeren doordat het besluitvorming afhankelijk stelde van opheffing van het wapenembargo met betrekking tot China.

⁷ Publicatieblad van de Europese Unie C250 van 16 oktober 2006.

Zoals ook in voorgaande Jaarrapporten wapenexportbeleid vermeld, zijn de nieuwe elementen in de herziene Gedragscode:

- uitbreiding van de reikwijdte van de Gedragscode tot vergunningaanvragen met betrekking tot tussenhandel, doorvoer, niet-tastbare vormen van overdracht van technologie en voor overdracht van productielicenties;
- aanscherping van criterium 2 (mensenrechten) door opname van een verwijzing naar de naleving van het internationaal humanitair recht;
- expliciete verwijzing naar het risico van *reverse engineering* (d.w.z. op basis van het product wordt afgeleid hoe het dient te worden gemaakt);
- opname in de preambule van het belang van het VN- wapenregister als een element in de beoordeling van vergunningaanvragen.

Ook ten aanzien van de op Nederlands initiatief ontwikkelde *Toolbox* met betrekking tot post-embargo bestemmingen is geen verdere voortgang gemaakt. De *Toolbox* zal worden opgenomen in de Gebruikershandleiding en bevat maatregelen ter vergroting van de transparantie ten aanzien van verleende vergunningen en intensievere consultatie tussen de lidstaten over het uitvoerbeleid. De belangrijkste punten waarover nog geen overeenstemming is bereikt, hebben betrekking op de toepassingsduur van de *Toolbox*.

7. Het Wassenaar Arrangement

Het thema wapenexport wordt in multilateraal verband besproken in het “Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual Use Goods and Technologies” (WA). Aan dit forum, dat zijn naam ontleent aan de plaats waar onder Nederlands voorzitterschap de onderhandelingen over de oprichting van het arrangement werden gevoerd, namen in het verslagjaar 40 landen deel, waaronder de VS, Rusland en EU-lidstaten⁸. Deze landen vertegenwoordigen volgens schattingen tezamen meer dan 90% van de werelduitvoer van militaire goederen.

Doel van het WA (zoals geformuleerd in de zgn. Initial Elements⁹) is het leveren van een bijdrage aan de regionale en internationale veiligheid en stabiliteit. Het middel hiertoe is de regelmatige onderlinge rapportage inzake de uitvoer naar derde landen van wapens en van goederen die voor militaire doeleinden kunnen worden gebruikt. Dit moet leiden tot meer kennis en verantwoordelijkheidsbesef bij de nationale toetsing van aanvragen voor vergunningen voor de uitvoer van deze goederen. Immers, meer informatie betekent dat de deelnemende landen beter kunnen beoordelen of er sprake is van destabiliserende accumulatie van militaire middelen in bepaalde landen of regio's. In dat geval zouden de deelnemende landen terughoudender moeten worden met het afgeven van vergunningen op dergelijke bestemmingen.

⁸ In 2006 gold dat voor alle 15 “oude” EU lidstaten. Van de twaalf “nieuwe” EU lidstaten namen Bulgarije, Hongarije, Polen, Roemenië, Slowakije en Tsjechië al vanaf de totstandkoming in 1996 deel aan het Wassenaar Arrangement. Van de zes overige nieuwe EU lidstaten werd Slovenië in 2004 toegelaten en werd in april 2005 overeenstemming bereikt over de deelname van Estland, Letland, Litouwen en Malta. Cyprus is vanwege Turkse bezwaren nog geen partij.

⁹ De Initial Elements zijn te vinden op de website van het Wassenaar Arrangement: www.wassenaar.org

Het Wassenaar Arrangement kent naast een lijst van goederen voor (conventioneel) tweërlei gebruik die voor Nederland via de Europese Dual Use Verordening van toepassing wordt ook een lijst militaire goederen die geacht worden aan exportcontrole te zijn onderworpen. In Nederland is deze controlelijst integraal opgenomen in het In- en uitvoerbesluit strategische goederen. Elke herziening van de WA-lijst leidt dan ook tot een aanpassing van genoemd In- en uitvoerbesluit.

Het jaar 2006 stond voor het Wassenaar Arrangement in het teken van de viering van het tienjarig bestaan. Het jubileumjaar werd in december afgesloten met een persconferentie en een bijeenkomst voor het corps diplomatique in Wenen¹⁰. Ter herinnering aan de wortels van het Arrangement bood de Burgemeester van Wassenaar bij die gelegenheid namens Nederland twee kunstzinnig bewerkte foto's aan van Kasteel de Wittenburg, de locatie waar destijds de onderhandelingen over de totstandkoming van dit exportcontrole regime werden gevoerd. Deze geschenken hebben inmiddels een prominente plek gekregen in de grote vergaderzaal van het in Wenen gevestigde Secretariaat van het Wassenaar Arrangement.

Gedurende het jaar besteedde het Arrangement veel aandacht aan wijzigingsvoorstellen voor de controlelijsten, aan contacten met niet-deelnemende landen en internationale organisaties (outreach) en aan de opstelling van een werkprogramma voor 2007, het jaar waarin een evaluatie (assessment) van het functioneren van het Arrangement zal plaatsvinden. Tijdens de afsluitende plenaire vergadering in december 2006 kon echter al overeenstemming bereikt worden over een tweetal documenten waarin aanbevelingen worden gedaan voor de wijze waarop exportcontrole autoriteiten bepaalde controles zouden moeten inrichten. In het eerste document, "Best Practices for implementing Intangible Transfer of Technology controls", worden richtsnoeren gegeven voor de controle op immateriële overdracht van vergunningplichtige technologie en in het tweede document, "Best Practice Guidelines for the Licensing of Items on the Basic List and Sensitive List of Dual-Use Goods and Technologies", worden richtsnoeren gegeven omtrent de aan globale en algemene vergunningen voor goederen voor tweërlei gebruik te koppelen voorwaarden. Meer informatie over de uitgangspunten, doeleinden en actuele ontwikkelingen van het WA, alsook de teksten van genoemde documenten, is te vinden op de web site www.wassenaar.org.

8. Wapenbeheersing

Op gebied van wapenbeheersing spelen diverse onderwerpen die relevant zijn voor het wapenexportbeleid. Hieronder vallen activiteiten met betrekking tot kleine en lichte wapens, het internationale wapenhandelsverdrag en het VN-Wapenregister.

¹⁰ Zie: <http://www.wassenaar.org/10thAnniv/10thAnniv.html>

Kleine en lichte wapens

De Nederlandse regering zet zich in het gewapende geweld te verminderen en de ongecontroleerde verspreiding van kleine en lichte wapens en daaraan gerelateerde munitie aan banden te leggen. De Nederlandse inzet heeft ten doel om het aantal slachtoffers van gewapend geweld, gewapende conflicten en criminaliteit te verminderen en daarmee bij te dragen aan veiligheid en stabiliteit, als voorwaarde voor duurzame ontwikkeling en het bereiken van de Armoedebestrijdingdoelstellingen.

Nederland hecht groot belang aan het implementeren van de afspraken die op internationaal en regionaal niveau zijn gemaakt om gewapend geweld te beperken en de verspreiding van kleine en lichte wapens tegen te gaan. Nederland ondersteunt activiteiten in landen en regio's waar de implementatie van gemaakte afspraken en de controle op naleving van nationale wet- en regelgeving o.a. vanwege capaciteitsproblemen niet of onvoldoende plaatsvindt. Om deze doelstelling te bereiken zet Nederland ondermeer in op:

- implementatie van het VN actieprogramma en andere multilaterale en regionale initiatieven en afspraken op het gebied van kleine en lichte wapens, inclusief de tussenhandel, en op het gebied van munitie;
- beperking van gewapend geweld en integratie van het beleid ten aanzien van kleine wapens en het ontwikkelingsbeleid.

VN-Actieprogramma

Op grond van het VN-Actieprogramma, 2001 zijn staten gehouden om zich op nationaal, regionaal en internationaal niveau actief in te zetten op het gebied van kleine wapens, waaronder de ontwikkeling en implementatie van wapenwetgeving, de vernietiging en veilige opslag van (overtollige) wapens (en munitie), een verbeterde samenwerking tussen staten, o.a. bij het identificeren en traceren van illegale wapens, het assisteren en ondersteunen van landen en regio's die over onvoldoende capaciteit beschikken om de maatregelen zoals genoemd in het VN-Actieprogramma te implementeren.

Medio 2006 vond de eerste Herzieningsconferentie over het VN-Actieprogramma plaats. De prioritaire onderwerpen voor de EU waren *transfer controls, marking and tracing, brokering*, de relatie tussen kleine wapens en ontwikkeling, munitie en follow-up maatregelen. De EU heeft getracht nadere invulling en concretisering van deze onderwerpen te bewerkstelligen. De VN-lidstaten zijn geen slotdocument overeenkomen. De Kamer is schriftelijk over de uitkomsten van de Herzieningsconferentie geïnformeerd¹¹.

¹¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, 22954, nr. 112.

Ondanks het uitblijven van een slotdocument, zijn op de meeste onderwerpen wel positieve ontwikkelingen zichtbaar geworden. Op het gebied van *transfer controls* is er duidelijk vooruitgang geboekt. Zo bleek dat ruim 115 landen tijdens de conferentie steun uitspraken voor verdergaande afspraken voor *transfer controls*. Aanzienlijke vooruitgang werd geboekt met betrekking tot de integratie van het beleid ten aanzien van kleine wapens en ontwikkelingsbeleid. Wel bleek er in het algemeen behoefte aan meer informatie over de wijze waarop in praktische zin uitvoering kan worden gegeven aan dit onderwerp en op welke wijze beide beleidsthema's geïntegreerd kunnen worden. Een meerderheid bleek een voorkeur te hebben om de problematiek van de aan kleine en lichte wapens gerelateerde munitie in een separaat proces binnen het VN-kader verder uit te werken.

Nederland werd in 2006 verzocht de VN gouvernementele expertgroep over de tussenhandel in kleine wapens voor te zitten. Eind 2006 vond de eerste van in totaal 3 sessies van de expertgroep plaats. De laatste sessie heeft in juni 2007 plaatsgevonden en resulteerde in een schriftelijk advies met aanbevelingen waaraan ten tijde van opstelling van dit Jaarrapport Wapenexport de laatste hand wordt gelegd. Het advies zal medio 2007 worden aangeboden aan de Secretaris Generaal van de VN. Ondanks de Nederlandse inspanningen ter zake, bleek opname niet haalbaar van een aanbeveling een internationaal juridisch bindend instrument te ontwikkelen ter beperking van de illegale tussenhandel in kleine wapens.

OVSE

Medio 2006 rapporteerde Nederland in het kader van het OVSE *Document on Small Arms and Light Weapons, 2000* over de totale import- en exportgegevens als ook over de hoeveelheid vernietigde wapens. Nederland steunde in 2006 diverse door de OVSE uitgevoerde kleine wapens en munitie vernietiging- en opslagprojecten in Zuid- en Oost Europa.

EU Kleine Wapens

De in december 2005 aanvaarde EU Strategie inzake kleine wapens fungeert als een coherent kader voor het EU kleine wapens beleid. Vanwege een bij het Europese Hof lopend geschil tussen de Commissie en de Raad inzake een bevoegdheidskwestie betreffende kleine wapens projectfinanciering in Afrika, de zogenaamde ECOWAS-zaak, werden in 2006 slechts een aantal projecten voorzien van (vervolg) financiering (Oekraïne, ECOWAS¹² en UNLiREC¹³). De

¹² De Economische Gemeenschap van West Afrikaanse staten

¹³ Het VN Regionale Centrum voor Vrede, Ontwapening en Ontwikkeling in Latijns Amerika en de Caraïben.

EU Lidstaten rapporteren jaarlijks over nationale activiteiten ter uitvoering van de *EU Joint Action, 2002*. De nationale verslagen en de EU- activiteiten worden samengevoegd in het *Joint Annual Report*¹⁴.

Nederlandse Projectsteun

Uit het Stabiliteitsfonds werden diverse kleine wapens projecten gefinancierd. Hiervoor was omstreeks € 3 miljoen beschikbaar. De Nederlandse regering heeft in 2006 op het gebied van wapen- en munitie vernietiging, veilige opslag en het opstellen van nationale actieplannen ter bestrijding van illegale handel in kleine en lichte wapens, projecten gesteund in onder andere Afrika, Afghanistan, en Zuidoost-Europa.

Een tweede Nederlandse prioriteit in 2006 was het thema kleine wapens en ontwikkeling. Nederland benadrukt deze relatie ondermeer om zeker te stellen dat afspraken gemaakt in het VN-Actieprogramma ook kunnen worden nagekomen door ontwikkelingslanden. Daarnaast heeft gewapend geweld en de kleine wapenproblematiek een negatief effect op het behalen van de Millennium Ontwikkelingsdoelen¹⁵. Nederland is voorstander om programma's ter beperking van gewapend geweld en de illegale handel in kleine en lichte wapens te integreren in bredere nationale ontwikkelingsprogramma's en strategieën.

In juni 2006 vond in Genève een ministeriële top plaats over *Armed Violence and Development*. Nederland werd vertegenwoordigd door de minister voor Ontwikkelingssamenwerking. De ministeriële top over de integratie van beleid inzake kleine en lichte wapens en gewapend geweld met het bredere ontwikkelingsbeleid werd afgesloten met de aanvaarding van de *Geneva Declaration on Armed Violence and Development*. De Top en de *Geneva Declaration* bouwde onder andere voort op de in 2005 door Nederland geïnitieerde VN-resolutie inzake de integratie van veiligheid en ontwikkeling (A/RES/60/68). Nederland neemt sinds eind 2006 deel aan een kerngroep die, middels het opstellen van een actieplan, concrete uitvoering mogelijk wil maken van de *Geneva Declaration*.

Nederland besloot in 2006 om in de prioritaire gebieden in Afrika (de Grote Meren regio en de Hoorn van Afrika) in beginsel aan twee landen, Oeganda en Burundi, structurele hulp te verlenen bij de ontwikkeling en uitvoering van een Nationaal Actieplan (NAP) op het gebied van kleine wapens, dat relevant is voor en geïntegreerd wordt in het Poverty Reduction Strategy Paper (PRSP) van het betreffende land¹⁶.

¹⁴ Het vijfde rapport, juni 2006, is te vinden op:
<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st10/st10547.en06.pdf>

¹⁵ Dit zijn internationale afspraken over acht concrete ontwikkelingsdoelen die in 2015 moeten zijn gehaald.

¹⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 22054, nr. 113.

Internationaal Wapenhandelsverdrag

Op 6 december 2006 nam de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) een resolutie aan waarbij een proces werd geïnitieerd dat uiteindelijk zou moeten leiden tot een mondiaal wapenhandelsverdrag. Alle EU-lidstaten co-sponsorden de resolutie (61/89), die werd ingediend door het Verenigd Koninkrijk, Argentinië, Australië, Costa Rica, Japan, Finland en Kenya. 153 landen stemden vóór, 24 onthielden zich en alleen de VS stemde tegen. De resolutie voorziet in een proces waarbij de Secretaris-Generaal van de VN (SGVN) alle lidstaten verzoekt om hun visie te geven op de “haalbaarheid, gewenste inhoud en reikwijdte” van zo’n verdrag, en waarbij in 2008 een groep van regeringsdeskundigen zal worden opgericht die zich –op basis van de gegeven visies- zal buigen over de haalbaarheid van een verdrag.

Nederland en alle andere EU-lidstaten hebben eind april 2007 hun visie op het mondiale wapenhandelsverdrag aan de SGVN kenbaar gemaakt. De Nederlandse visie kwam tot stand na een interdepartementaal proces. Ook het Nederlandse Rode Kruis en het maatschappelijk middenveld hebben inspraak gehad in het Nederlandse document. Nederland heeft tevens gedemarcheerd in ca. 20 landen om ook hen te bewegen een visie bij de VN in te dienen. Deze demarches maakten deel uit van een EU-strategie die erop was gericht dat de SGVN zoveel mogelijk positieve visies zou ontvangen over het wapenhandelsverdrag, zodat de groep van regeringsdeskundigen in 2008 van start kan gaan met een overwegend positief getint rapport.

Openheid in bewapening en het VN-Wapenregister

In 1991 werd op initiatief van Nederland resolutie 46/36 L van de AVVN over openheid in bewapening aanvaard. Op basis van deze resolutie werd in 1992 het VN-Wapenregister ingesteld. Het register verschaft openheid over de in- en uitvoer van zeven categorieën conventionele zware wapens, met het oogmerk daarmee het vertrouwen tussen landen te vergroten.

Het VN-Wapenregister geeft op jaarbasis informatie over het land van uitvoer van militaire goederen, het eventuele land van doorvoer, en het land van invoer, alsmede de omvang van de goederenstromen verdeeld over de volgende categorieën: I. gevechtstanks, II. pantsergevechtsvoertuigen, III. zware artilleriesystemen, IV. gevechtsvliegtuigen, V. gevechtshelikopters, VI. oorlogsschepen, VII. raketten en raketwerpers.

In een aparte rubriek ‘opmerkingen’ kunnen landen een nadere omschrijving geven van de wapens en commentaar leveren op specifieke overdrachten.

Voorts worden landen aangespoord om informatie te verschaffen over de eigen militaire bestanden en over aanschaf door middel van eigen productie.¹⁷ Sinds de evaluatie van het Wapenregister in 2003 kunnen op vrijwillige basis ook gegevens over de in- en uitvoer van kleine en lichte wapens in de nationale rapportage worden verstrekt. Nederland levert deze informatie.

In het afgelopen decennium hebben meer dan 160 landen deelgenomen aan het Register, waaronder alle belangrijke wapenproducerende, -importerende en -exporterende landen. Naar schatting omvat het Register inmiddels meer dan 95% van de wereldwijde handel in de hogergenoemde zeven categorieën conventionele wapens. In de afgelopen jaren was sprake van een geleidelijke stijging van het aantal deelnemende landen van 99 naar 126 in 2001. Inmiddels is er sprake van een stabilisatie van 117 notificaties over de kalenderjaren 2004 en 2005. Het streven blijft om universele, consistente deelname te bereiken. Uit het aantal landen dat ook informatie over hun militaire bestanden en over de aankopen bij de eigen defensie-industrie heeft verstrekt, valt geen opvallende ontwikkeling af te leiden. Het totale aantal bleef ten opzichte van voorgaande jaren redelijk constant.

Tweemaal in de drie jaar wordt door Nederland de AVVN-resolutie Transparency in Armaments ingediend, die traditioneel kan rekenen op de steun van een grote meerderheid van de VN-lidstaten. In 2006 stemden 158 staten vóór, waaronder China, Israël, de VS, en de RF. De laatste drie waren voor het eerst co-sponsor van de resolutie. Deze resolutie zorgt ervoor dat één keer in de drie jaar een groep regeringsexperts bijeenkomt ter evaluatie en verdere ontwikkeling van het Register, en dat de uitkomsten hiervan vervolgens worden geïmplementeerd. Deze groep is meest recentelijk in 2006 bijeen gekomen.

Met het aannemen van AVVN/RES/61/77 in december 2006, zijn de aanbevelingen van de groep regeringsexperts om de reikwijdte van het VN-Wapenregister opnieuw te verbreden, bekrachtigd. Een belangrijke aanbeveling van de groep was dat het VN-Wapenregister alleen bestemd is voor transacties tussen VN-lidstaten. Hiermee is voor China, dat jarenlang niet rapporteerde vanwege notificaties (van de VS) van leveringen aan Taiwan, de weg weer geëffend om deel te nemen aan het Register. Aangezien de VS reeds een herziene versie van zijn notificatie over 2005 bij de VN heeft ingediend, namelijk zonder referentie aan leveringen aan Taiwan, kan in 2007 de Chinese rapportage weer worden verwacht.

Een ander resultaat van de groep betreft de verruiming van de rapportageverplichting in de categorie oorlogsschepen. Tevens heeft de expertgroep een gestandaardiseerd rapportageformulier voor de vrijwillige

¹⁷ Informatie over het VN-Wapenregister is beschikbaar op de ontwapeningswebsite van de VN; <http://disarmament.un.org/cab/register.html> 'Register of Conventional Arms'

notificatie van overdrachten van kleine en lichte wapens ontwikkeld. Notificatie van dit soort wapens zal met het standaardformulier makkelijker worden, waardoor er naar verwachting – door reeds welwillende landen - vaker van deze mogelijkheid gebruik zal worden gemaakt. De doelstelling van Nederland blijft de toevoeging van een achtste categorie “kleine en lichte wapens” aan het Register.

In 2009 zal de volgende expertgroep over het Register bijeen komen. In de tussenliggende periode zal Nederland zich blijven inzetten voor universele deelname aan, en effectiviteit van het VN-Wapenregister. Mede op Nederlands initiatief benadrukt de EU in alle relevante fora het belang van openheid in bewapening en deelname aan het VN-Wapenregister. Zo wordt de SGVN jaarlijks geïnformeerd over het standpunt van de EU inzake openheid in bewapening en worden de gegevens ook in het kader van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) uitgewisseld.

Om deelname aan het Register verder te vergroten blijft Nederland voorts, samen met het bureau voor ontwapeningszaken van de Verenigde Naties (UNDDA), (sub)regionale workshops organiseren over transparantie in bewapening. Hierbij krijgt Nederland steun van o.m. het Verenigd Koninkrijk, Zweden, de VS, Japan en Duitsland. De organisatie van dergelijke workshops was een van de aanbevelingen van de groep van regeringsexperts die in 2000 bij elkaar kwam.

In navolging van eerdere workshops ten behoeve van Zuidelijk Afrika, West-Afrika, de Hoorn van Afrika, de ASEAN regio en de CARICOM regio, vond in december 2006 een workshop plaats in Bangkok. Deze was gericht op de landen in de regio Zuid- en Zuidoost Azië. Dit soort activiteiten is in de afgelopen jaren succesvol gebleken en heeft de deelname aan het Register doen toenemen. De workshops zijn tevens een geschikte gelegenheid gebleken om input te genereren voor de evaluatie van het Register in 2009, alsook aandacht te vragen voor andere VN-initiatieven gerelateerd aan openheid in bewapening, zoals een mondiaal wapenhandelsverdrag, transfer controls, en tussenhandel (brokering).

Bijlage 1: Overzichten van de waarde van de in het jaar 2006 afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen per categorie goederen en per land van eindbestemming.

Inleiding

De totale waarde van de afgegeven vergunningen in 2006 bedroeg, afgerond op twee cijfers na de komma, € 1.124,68 miljoen. Dat bedrag laat zich vergelijken met de bedragen van 2005 (€ 1.175,33 miljoen) en de totale waarde in 2003 (€ 1.150,80 miljoen), maar ligt duidelijk wel boven het gemiddelde van de afgelopen 10 jaar. Bijzonder aan de relatief hoge waarde in 2006 is dat deze ditmaal niet hoofdzakelijk is toe te schrijven aan de afstoting van overtollig materieel van de Nederlandse strijdkrachten, maar dat ook de industrie daarin een aanmerkelijk aandeel heeft. Weliswaar voerde de Staat in de statistieken over de eerste helft van 2006 nog de boventoon met vergunningen voor de afstoting van F-16 gevechtsvliegtuigen aan Chili (bijna € 88 miljoen), van mijnenjagers aan Letland (€ 57 miljoen) en van MLRS raketlanceersystemen aan Finland (bijna € 30 miljoen), maar springt de industrie er in de statistieken over de tweede helft van 2006 heel duidelijk uit met in het bijzonder een vergunning voor de levering van nieuwbouw korvetten aan Indonesië (circa € 278 miljoen) en een vergunning voor levering van radarinstallaties aan een Spaanse werf ter integratie in de patrouillevaartuigen die door die werf voor de Venezolaanse marine gebouwd worden (circa € 191 miljoen). Voor de rangorde van bestemmingslanden betekent dit dat Indonesië in 2006 de grootste bestemming was (€ 278 miljoen), gevolgd door Venezuela (circa € 196 miljoen), Chili (circa € 98 miljoen), Duitsland (circa € 76 miljoen) en de Verenigde Staten (circa € 63 miljoen).

De uitvoer van militaire goederen vormde iets meer dan 0,35% van de totale Nederlandse uitvoer van goederen in 2006 (€ 318,1 miljard). Voor de internationale vergelijking van dit percentage is het van belang om een aantal bijzondere facetten van de Nederlandse regelgeving op het terrein van de uitvoer van militaire goederen in ogenschouw te nemen. In Nederland is niet alleen de uitvoer van door de Nederlandse industrie geproduceerde militaire goederen vergunningplichtig. Als vanzelfsprekend geldt dat ook voor de uitvoer die het gevolg is van handelstransacties die vanuit Nederland verricht worden. Wellicht minder vanzelfsprekend, maar niettemin van belang voor de Nederlandse cijfers, is dat ook de overheid zelf een vergunning voor de uitvoer van militaire goederen moet aanvragen. Alleen het materieel van Nederlandse legeronderdelen dat voor oefeningen of VN-operaties naar het buitenland gaat, is uitgezonderd van de uitvoervergunningplicht. Afstoting van Nederlands defensiematerieel aan derde landen is dus wel opgenomen in de cijfers.

Methodologie

De hierna gemelde waarden zijn gebaseerd op de waarde van de vergunningen voor definitieve uitvoer van militaire goederen, die zijn afgegeven in de periode waarover verslag wordt uitgebracht. De vergunningwaarde geeft de maximum exportwaarde aan, welke op het moment van publicatie evenwel niet behoeft te corresponderen met de daadwerkelijk gerealiseerde exporten. Vergunningen voor tijdelijke uitvoer zijn in de rapportage buiten beschouwing gelaten, daar aan deze vergunningen een verplichting tot wederinvoer is gekoppeld. Hierbij gaat het vooral om zendingen voor demonstratie- of tentoonstellingsdoeleinden. Vergunningen voor proef- of monsterzendingen worden overigens wel opgenomen in de rapportage, omdat vanwege de aard van deze exporten geen verplichting tot wederinvoer wordt opgelegd. Vergunningen voor goederen die na reparatie in Nederland retour worden gezonden, worden evenmin in de rapportage opgenomen. Het moet dan echter wel gaan om eerder vanuit Nederland geleverde goederen, waarvan de waarde bijgevolg in een eerdere rapportage is opgenomen. Opname van deze zogenoemde 'retour-na-reparatie' vergunningen zou immers tot dubbeltelling leiden. Om dezelfde reden komen vergunningen waarvan de looptijd wordt verlengd niet terug in de rapportage. Hetzelfde geldt ten slotte voor vergunningen die worden vervangen in verband met, bijvoorbeeld, een adreswijziging van de ontvanger. Indien een verlengings- of vervangingsvergunning met een hogere waarde dan de oorspronkelijke vergunning wordt afgegeven, wordt die meerwaarde uiteraard wél gerapporteerd.

Bij de indeling van de vergunningwaarde voor individuele transacties in het overzicht van de waarde per categorie militaire goederen moesten in veel gevallen bijgeleverde reservedelen en installatiekosten als onderdeel van de waarde van complete systemen genoteerd worden. De waarde van vergunningen voor een eerste levering van een systeem wordt vaak gebaseerd op de contractwaarde, waarin ook zaken als installatie en levering van een aantal reservedelen kunnen zijn meegenomen. De waarde van vergunningen voor naleverantie van onderdelen is opgenomen in de categorieën A10 of B10. Ten slotte moest er ten behoeve van het overzicht van de waarde van de afgegeven vergunningen per categorie militaire goederen een keuze worden gemaakt met betrekking tot de indeling van subsystemen. Daarbij is geopteerd voor een uitsplitsing op basis van de vraag in hoeverre een subsysteem als onafhankelijk of multifunctioneel systeem te beschouwen is. Dit is met name van belang voor de indeling van vergunningen voor de uitvoer van militaire elektronica. Indien een dergelijk product slechts een maritieme toepassing kent, zijn de betrokken subsystemen en de onderdelen daarvoor ingedeeld in de categorie A10, als onderdelen voor de categorie A6 'oorlogsschepen'. Indien een dergelijk product niet evident aan een van de eerste zeven subcategorieën van de hoofdcategorie A is gekoppeld, zal het zijn ingedeeld in subcategorie B4 of B10.

2006 (1^e helft)

Tabel 1: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het eerste halfjaar van 2006 per categorie ¹

Hoofdcategorie A "Wapens & Munitie"	2006 (1) waarde in mln euro's
1. Tanks	
2. Pantservoertuigen	
3. Groot kaliber wapens (>12,7 mm)	23,63
4. Gevechtsvliegtuigen	87,91
5. Gevechtshelikopters	
6. Oorlogsschepen	57,00
7. Geleideraketten	8,40
8. Klein kaliber wapens (<=12,7 mm)	0,16
9. Munitie en explosieven	5,65
10. Onderdelen en componenten voor "wapens en munitie" ²	117,90
Totaal Cat. A	300,65

Hoofdcategorie B "Overige militaire goederen"	2006 (1) waarde in mln euro's
1. Overige militaire voertuigen	4,11
2. Overige militaire vliegtuigen en helikopters	
3. Overige militaire vaartuigen	
4. Militaire elektronica	13,66
5. ABC-stoffen voor militair gebruik	
6. Militair oefenmaterieel	2,94
7. Producten voor bepantsering en bescherming	0,23
8. Militaire hulp- en productieapparatuur	0,85
9. Militaire technologie en programmatuur	6,43
10. Onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" ³	106,77
Totaal Cat. B	134,99
Totaal Cat. A + B	435,64

Tabel 2: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het eerste halfjaar van 2006
per land van bestemming

2006 (1 ^e helft) <i>waarde in mln euro's</i>					
Land van bestemming	Cat. A	Specificatie	Cat. B	Specificatie	TOTAAL
Argentinië	-	-	0,04	B10	0,04
Australië	0,03	A10	0,10	B9	0,13
Bahrein	-	-	0,22	B10	0,22
Bangladesh	-	-	1,86	B10	1,86
Brunei	-	-	0,01	B4	0,01
Canada	0,40	A10	-	-	0,40
Chili	98,19	A4,A7,A9,A10	-	-	98,19
Denemarken	0,31	A9,A10	1,71	B7,B10	2,02
Duitsland	18,46	A8,A9,A10	26,07	B4,B6,B9,B10	44,53
Finland	24,97	A3,A10	4,88	B1,B6,B9,B10	29,85
Frankrijk	18,92	A8,A9,A10	19,06	B4,B9,B10	37,98
Griekenland	0,02	A4,A10	2,47	B10	2,49
Ierland	0,03	A8,A10	0,10	B10	0,13
India	-	-	0,63	B10	0,63
Israël	-	-	0,39	B9,B10	0,39
Italië	2,89	A8,A9,A10	18,34	B10	21,23
Japan	-	-	0,04	B4,B10	0,04
Kameroen	-	-	0,07	B4	0,07

Koeweit	-	-	3,25	B4,B10	3,25
Letland	57,01	A6,A10	-	-	57,01
Maleisië	-	-	0,38	B10	0,38
Marokko	-	-	0,04	B4	0,04
Ned. Antillen	0,02	A8	-	-	0,02
Noorwegen	1,80	A8,A9	0,09	B10	1,89
Oeganda ⁴	-	-	0,29	B8	0,29
Oman	-	-	20,01	B10	20,01
Polen	3,13	A8,A10	-	-	3,13
Qatar	-	-	0,05	B10	0,05
Singapore	-	-	1,65	B10	1,65
Slowakije	-	A10	0,02	B4	0,02
Soedan ⁴	-	-	0,56	B8	0,56
Spanje	0,32	A8,A9,A10	3,87	B4,B9,B10	4,19
Taiwan	0,08	A10	0,49	B10	0,57
Thailand	0,02	A10	7,19	B10	7,21
Tunesië	-	-	0,05	B10	0,05
Turkije	-	A8	0,95	B10	0,95
USA	26,40	A9,A10	9,24	B4,B9,B10	35,64
VAE	1,93	A10	-	B10	1,93
Ver. Koninkrijk	19,40	A3,A8,A9,A10	2,44	B4,B7,B10	21,84
Zuid Korea	-	-	0,30	B4,B10	0,30
Zweden	1,44	A9,A10	0,12	B7,B10	1,56

Zwitserland	0,11	A8,A9,A10	0,02	B10	0,13
NAVO/EU+ ⁵	24,74	A10	7,99	B4,B10	32,73
Landen met waarden onder de 10.000 euro: ⁶					
Nieuw Zeeland, Oostenrijk, Peru, Portugal, Slovenië, Suriname, Brazilië	0,03	A8,A9,A10	-	-	0,03
Totaal	300,65		134,99		435,64

Voetnoten behorende bij tabel 1 en tabel 2 van het eerste halfjaar van 2006

¹ De afronding naar twee cijfers achter de komma betekent voor zowel tabel 1 als tabel 2 dat subcategorieën waarvan de waarde onder de 10.000 euro blijft niet apart vermeld worden.

² De subcategorie A10 (onderdelen en componenten voor “wapens en munitie”), betreft zoals meestal vooral leveranties van onderdelen van gevechtsvliegtuigen en gevechtshelikopters aan de fabrikanten van zulke systemen in de Verenigde Staten en leveranties van onderdelen van tanks en andere militaire gevechtsvoertuigen aan de Duitse fabrikant van zulke systemen, maar omvat in deze periode ook nog twee long range radarsystemen voor Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk met een gezamenlijke waarde van iets meer dan € 34 miljoen. Deze systemen werden geclassificeerd als componenten van oorlogsschepen.

³ De subcategorie B10 onderdelen en componenten voor “overige militaire goederen” bestaat ook in deze verslagperiode uit een veelheid van kleinere leveranties van delen van militaire elektronica en delen van militaire vlieg- en voertuigen. Meer dan de helft van de vermelde waarde is ditmaal gemoeid met opdrachten in het kader van de multilaterale samenwerking bij de productie van de NH90 helikopter.

⁴ De bij de bestemmingslanden Oeganda en Soedan vermelde waarden hadden betrekking op veerponten, opgebouwd uit pontons en bijbehorende motoren, die vanwege hun oorspronkelijk op militaire gebruik gerichte ontwerp nog steeds als militaire goederen gelden. De veerponten waren bestemd voor de UNHCR, de vluchtelingenorganisatie van de VN, die deze veerponten in dit deel van Afrika inzet bij repatriëring van vluchtelingen.

⁵ De post “NAVO/EU+” heeft doorgaans betrekking op vergunningen voor de uitvoer van onderdelen vallende onder de subcategorie A10, waarbij meerdere NAVO- of EU-landen (vooral nog excl. Turkije, Cyprus, Roemenië en Bulgarije) en eventueel Australië, Japan, Nieuw-Zeeland of Zwitserland als eindbestemming zijn toegestaan. In de praktijk wordt dit type vergunning gebruikt bij de toeleverantie van onderdelen aan producenten die uit voorraad willen kunnen leveren aan de op de vergunning als eindgebruikers vermelde NAVO-afnemers. In de eerste helft van 2006 was het overgrote deel van de bij deze post vermelde waarde echter toe te schrijven aan toeleveranties van onderdelen aan een Zweedse producent van pantservoertuigen.

Omdat deze onderdelen uiteindelijk bestemd zijn voor pantservoertuigen die Nederland bij die producent heeft aangeschaft, is er voor gekozen de waarde onder te brengen in de post "NAVO/EU+". In dit geval is Nederland dus de grootste ontvanger binnen die post.

⁶ In Nederland is ook de uitvoer van pistolen of geweren voor sport- of jachtdoeleinden vergunningplichtig. Indien zulke vuurwapens voor langere tijd in het buitenland zullen verblijven, ook als deze meereizen met de eigenaar, zal een vergunning voor definitieve uitvoer aangevraagd moeten worden. Een deel van de uitvoer naar de in de opsomming vermelde bestemmingslanden, waarvoor de totale vergunningwaarde de 10.000 euro niet overschreed, heeft betrekking op dergelijke uitvoertransacties.

2006 (2^e helft)

Tabel 1: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het tweede halfjaar van 2006 per categorie ¹

Hoofdcategorie A "Wapens & Munitie"	2006 (2) (waarde in mln euro's)
1. Tanks	-
2. Pantservoertuigen	-
3. Groot kaliber wapens (>12,7 mm)	-
4. Gevechtsvliegtuigen	-
5. Gevechtshelikopters	-
6. Oorlogsschepen	278,15
7. Geleideraketten	-
8. Klein kaliber wapens (≤12,7 mm)	0,14
9. Munitie en explosieven	4,24
10. Onderdelen en componenten voor "wapens en munitie" ²	93,61
Totaal Cat. A	376,14

Hoofdcategorie B "Overige militaire goederen"	2006 (2) (waarde in mln euro's)
1. Overige militaire voertuigen	-
2. Overige militaire vliegtuigen en helikopters	-
3. Overige militaire vaartuigen	-
4. Militaire elektronica	254,49
5. ABC-stoffen voor militair gebruik	0,03
6. Militair oefenmaterieel	-
7. Producten voor bepantsering en bescherming	0,06
8. Militaire hulp- en productieapparatuur	0,09
9. Militaire technologie en programmatuur	4,28
10. Onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" ²	53,95
Totaal Cat. B	312,90
Totaal Cat A + B	689,04

Tabel 2: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het tweede halfjaar van 2006
per land van bestemming

2006 (2)					
waarde in mln euro's					
Land van bestemming	Cat. A	Specificatie	Cat. B	Specificatie	TOTAAL
Afghanistan	-	-	0,05	B7	0,05
Argentinië	0,02	A10	0,01	B10	0,03
Australië	0,03	A10	-	-	0,03
Canada	31,22	A10	0,08	B10	31,30
Chili	-	-	0,27	B10	0,27
Denemarken	2,25	A10	0,03	B5, B10	2,28
Duitsland	4,41	A8, A9, A10	27,18	B4, B9, B10	31,59
Egypte	-	-	0,29	B10	0,29
Finland	0,03	A10	0,37	B10	0,40
Frankrijk	4,06	A8, A10	8,48	B4, B9, B10	12,54
Griekenland	0,20	A10	1,42	B4, B9, B10	1,62
India	0,02	A10	4,65	B10	4,67
Indonesië	278,15	A6	0,04	B9, B10	278,19
Italië	3,03	A8, A9, A10	16,43	B4	19,46
Japan	3,78	A9, A10	-	-	3,78
Letland	0,03	A10	-	-	0,03
Macedonië	-	-	0,92	B4	0,92

Maleisië	-	-	1,73	B4, B9	1,73
Noorwegen	0,05	A8, A9	0,15	B4, B10	0,20
Oostenrijk	0,06	A8, A10	-	-	0,06
Pakistan	0,27	A10	5,57	B4	5,84
Polen	0,03	A10	0,25	B4, B10	0,28
Roemenië	-	-	0,01	B9	0,01
Saoedi Arabië	0,01	A10	-	-	0,01
Singapore	0,06	A10	-	-	0,06
Spanje	0,40	A8, A9, A10	0,60	B9, B10	1,00
Taiwan	7,89	A10	1,13	B10	9,02
Tanzania	-	-	0,09	B8	0,09
Thailand	0,07	A10	0,08	B10	0,15
Tsjechië	0,03	A10	-	-	0,03
Turkije	0,22	A10	42,53	B4, B9, B10	42,75
Venezuela	-	-	196,42	B4, B10	196,42
Ver. Koninkrijk	0,14	A8, A10	1,51	B10	1,65
VS. van Amerika	26,72	A8, A9, A10	1,18	B4, B9, B10	27,90
Zuid Afrika	-	-	0,01	B9	0,01
Zuid Korea	3,28	A10	0,30	B10	3,58
Zweden	0,97	A8, A9, A10	0,35	B4, B10	1,32
Zwitserland	-	-	0,45	B10	0,45
NAVO/EU+³	8,70	A10	0,32	B4, B10	9,02

Landen met waarden onder de 10.000 euro: ⁴					
Aruba, Georgië, Hongarije, Litouwen, Nieuw Zeeland, Oman, Peru, Portugal.	0,01	A8, A10	-	-	0,01
Totaal	376,14		312,90		689,04

Voetnoten behorende bij tabel 1 en tabel 2 van het tweede halfjaar 2006

1 De afronding naar twee cijfers achter de komma betekent voor zowel tabel 1 als tabel 2 dat subcategorieën waarvan de waarde onder de 10.000 euro blijft niet apart vermeld worden.

2 De subcategorie A10 (onderdelen en componenten voor “wapens en munitie”), betreft zoals meestal vooral leveranties van onderdelen van gevechtsvliegtuigen en gevechtshelikopters aan de fabrikanten van zulke systemen in de Verenigde Staten en leveranties van onderdelen van tanks en andere militaire gevechtsvoertuigen aan de Duitse fabrikant van zulke systemen, maar omvat in deze periode ook nog passieve infrarood sensoren voor de luchtverdedigingstaak van de Canadese marine met een uitvoerwaarde van ruim € 31 miljoen. Deze systemen werden geclassificeerd als componenten van oorlogsschepen.

De subcategorie B10 onderdelen en componenten voor “overige militaire goederen” bestaat ook in deze verslagperiode uit een veelheid van kleinere leveranties van delen van militaire elektronica en delen van militaire vlieg- en voertuigen.

3 De post “NAVO/EU+” heeft betrekking op vergunningen voor de uitvoer van onderdelen vallende onder de subcategorie A10, waarbij meerdere NAVO- of EU-landen (vooralsnog excl. Turkije, Cyprus, Roemenië en Bulgarije) en eventueel Australië, Japan, Nieuw-Zeeland of Zwitserland als eindbestemming zijn toegestaan. In de praktijk wordt dit type vergunning gebruikt bij de toeleverantie van onderdelen aan producenten die uit voorraad willen kunnen leveren aan de op de vergunning als eindgebruikers vermelde NAVO-afnemers. Het is, bij het ontbreken van Nederland als zelfstandige exportbestemming in de lijst, echter ook mogelijk dat vergunningen voor de toeleverantie van onderdelen voor systemen die vervolgens aan de Nederlandse strijdkrachten worden geleverd onder deze post zijn geboekt.

4 In Nederland is ook de uitvoer van pistolen of geweren voor sport- of jachtdoeleinden vergunningplichtig. Indien zulke vuurwapens voor langere tijd in het buitenland zullen verblijven, ook als deze meereizen met de eigenaar, zal een vergunning voor definitieve uitvoer aangevraagd moeten worden. Een deel van de uitvoer naar de in de opsomming vermelde bestemmingslanden, waarvoor de totale vergunningwaarde de 10.000 euro niet overschreed, heeft betrekking op dergelijke uitvoertransacties.

2006 (totaal)

Tabel 1: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in 2006 per categorie ¹

Hoofdcategorie A "Wapens & Munitie"	2006 (waarde in mln euro's)
1. Tanks	-
2. Pantservoertuigen	-
3. Groot kaliber wapens (>12,7 mm)	23,63
4. Gevechtsvliegtuigen	87,91
5. Gevechtshelikopters	-
6. Oorlogsschepen	335,15
7. Geleideraketten	8,40
8. Klein kaliber wapens (≤12,7 mm)	0,30
9. Munitie en explosieven	9,89
10. Onderdelen en componenten voor "wapens en munitie" ²	211,51
Totaal Cat. A	676,51

Hoofdcategorie B "Overige militaire goederen"	2006 (waarde in mln euro's)
1. Overige militaire voertuigen	4,11
2. Overige militaire vliegtuigen en helikopters	-
3. Overige militaire vaartuigen	-
4. Militaire elektronica	268,15
5. ABC-stoffen voor militair gebruik	0,03
6. Militair oefenmaterieel	2,94
7. Producten voor bepantsering en bescherming	0,29
8. Militaire hulp- en productieapparatuur	0,94
9. Militaire technologie en programmatuur	10,71
10. Onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" ²	160,72
Totaal Cat. B	447,89
Totaal Cat A + B	1.124,68

Tabel 2: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in 2006
per land van bestemming

2006 (totaal) waarde in mln euro's					
Land van bestemming	Cat. A	Specificatie	Cat. B	Specificatie	TOTAAL
Afghanistan	-	-	0,05	B7	0,05
Argentinië	0,02	A10	0,05	B10	0,07
Australië	0,06	A10	0,10	B9	0,16
Bahrein	-	-	0,22	B10	0,22
Bangladesh	-	-	1,86	B10	1,86
Brunei	-	-	0,01	B4	0,01
Canada	31,62	A10	0,08	B10	31,70
Chili	98,19	A4, A7, A9, A10	0,27	B10	98,46
Denemarken	2,56	A9, A10	1,74	B5, B7, B10	4,30
Duitsland	22,87	A8, A9, A10	53,25	B4, B6, B9, B10	76,12
Egypte	-	-	0,29	B10	0,29
Finland	25,00	A3, A10	5,25	B1, B6, B9, B10	30,25
Frankrijk	22,98	A8, A9, A10	27,54	B4, B9, B10	50,52
Griekenland	0,22	A4, A10	3,89	B4, B9, B10	4,11
Ierland	0,03	A8, A10	0,10	B10	0,13
India	0,02	A10	5,28	B10	5,30
Indonesië	278,15	A6	0,04	B9, B10	278,19
Israël	-	-	0,39	B9, B10	0,39
Italië	5,92	A8, A9, A10	34,77	B4, B10	40,69

Japan	3,78	A9, A10	0,04	B4, B10	3,82
Kameroen	-	-	0,07	B4	0,07
Koeweit	-	-	3,25	B4, B10	3,25
Letland	57,04	A6, A10	-	-	57,04
Macedonië	-	-	0,92	B4	0,92
Maleisië	-	-	2,11	B4, B9, B10	2,11
Marokko	-	-	0,04	B4	0,04
Ned. Antillen	0,02	A8	-	-	0,02
Noorwegen	1,85	A8, A9	0,24	B4, B10	2,09
Oeganda ³	-	-	0,29	B8	0,29
Oman	-	-	20,01	B10	20,01
Oostenrijk	0,06	A8, A10	-	-	0,06
Pakistan	0,27	A10	5,57	B4	5,84
Polen	3,16	A8, A10	0,25	B4, B10	3,41
Qatar	-	-	0,05	B10	0,05
Roemenië	-	-	0,01	B9	0,01
Saoedi Arabië	0,01	A10	-	-	0,01
Singapore	0,06	A10	1,65	B10	1,71
Slowakije	-	-	0,02	B4	0,02
Soedan ³	-	-	0,56	B8	0,56
Spanje	0,72	A8, A9, A10	4,47	B4, B9, B10	5,19
Taiwan	7,97	A10	1,62	B10	9,59

Tanzania	-	-	0,09	B8	0,09
Thailand	0,09	A10	7,27	B10	7,36
Tsjechië	0,03	A10	-	-	0,03
Tunesië	-	-	0,05	B10	0,05
Turkije	0,22	A10	43,48	B4, B9, B10	43,70
Venezuela	-	-	196,42	B4, B10	196,42
Ver. Arab. Emiraten	1,93	A10	-	-	1,93
Ver. Koninkrijk	19,54	A3, A8, A9, A10	3,95	B4, B7, B10	23,49
VS. van Amerika	53,12	A8, A9, A10	10,42	B4, B9, B10	63,54
Zuid Afrika	-	-	0,01	B9	0,01
Zuid Korea	3,28	A10	0,60	B4, B10	3,88
Zweden	2,41	A8, A9, A10	0,47	B4, B7, B10	2,88
Zwitserland	0,11	A8, A9, A10	0,47	B10	0,58
NAVO/EU+ ⁴	33,44	A10	8,31	B4, B10	41,75
Landen met waarden onder de 10.000 euro: ⁵					
Aruba, Brazilië, Georgië, Hongarije, Litouwen, Nieuw Zeeland, Peru, Portugal, Suriname.	0,04	A8, A9, A10	-	-	0,04
Totaal	676,79		447,89		1.124,68

Voetnoten behorende bij tabel 1 en tabel 2 van het jaar 2006 (totaal)

¹ De afronding naar twee cijfers achter de komma betekent voor zowel tabel 1 als tabel 2 dat subcategorieën waarvan de waarde onder de 10.000 euro blijft niet apart vermeld worden.

² Voor een toelichting over de belangrijkste leveranties die in het verslagjaar onder de categorieën A10 en B10 vielen, zij verwezen naar de verklarende voetnoten bij de tabellen over de 1e helft 2006 en de 2e helft 2006.

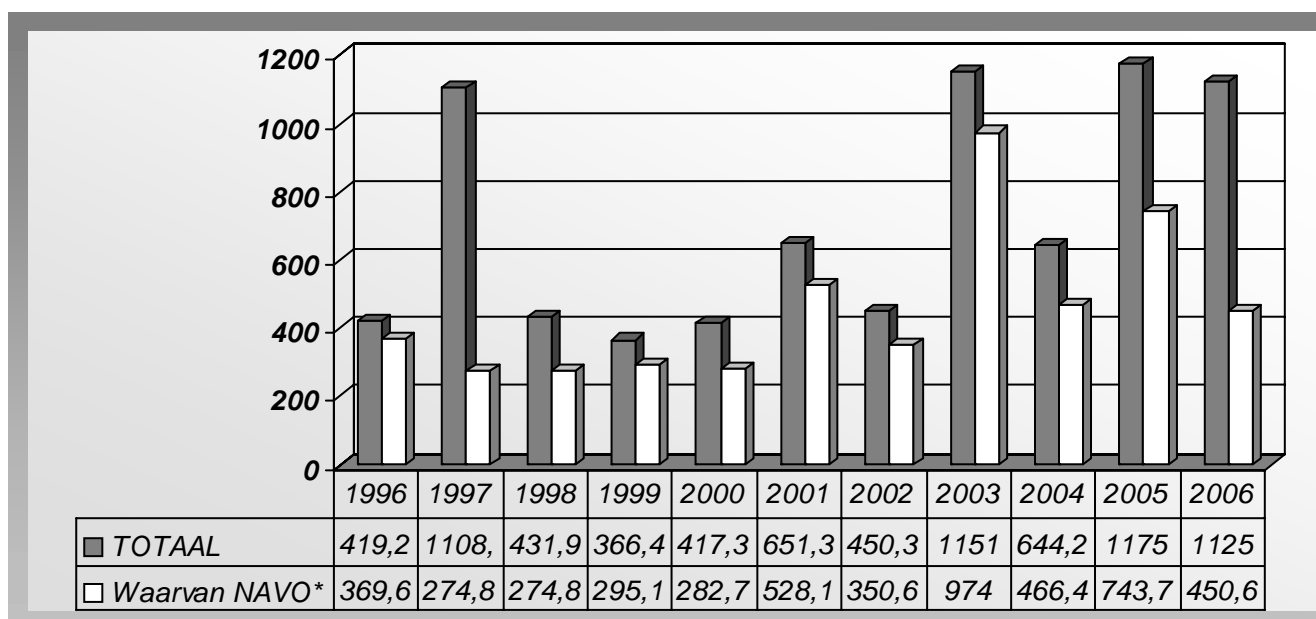
³ De bij de bestemmingslanden Oeganda en Soedan vermelde waarden hadden betrekking op veerponten, opgebouwd uit pontons en bijbehorende motoren, die vanwege hun oorspronkelijk op militaire gebruik gerichte ontwerp nog steeds als militaire goederen gelden. De veerponten waren bestemd voor de UNHCR, de vluchtelingenorganisatie van de VN, die deze veerponten in dit deel van Afrika inzet bij repatriëring van vluchtelingen.

⁴ De post "NAVO/EU+" heeft betrekking op vergunningen voor de uitvoer van onderdelen vallende onder de subcategorie A10, waarbij meerdere NAVO- of EU-landen (vooralsnog excl. Turkije, Cyprus, Roemenië en Bulgarije) en eventueel Australië, Japan, Nieuw-Zeeland of Zwitserland als eindbestemming zijn toegestaan. In de praktijk wordt dit type vergunning gebruikt bij de toeleverantie van onderdelen aan producenten die uit voorraad willen kunnen leveren aan de op de vergunning als eindgebruikers vermelde NAVO-afnemers. Het is, bij het ontbreken van Nederland als zelfstandige exportbestemming in de lijst, echter ook mogelijk dat vergunningen voor de toeleverantie van onderdelen voor systemen die vervolgens aan de Nederlandse strijdkrachten worden geleverd onder deze post zijn geboekt.

⁵ In Nederland is ook de uitvoer van pistolen of geweren voor sport- of jachtdoeleinden vergunningplichtig. Indien zulke vuurwapens voor langere tijd in het buitenland zullen verblijven, ook als deze meereizen met de eigenaar, zal een vergunning voor definitieve uitvoer aangevraagd moeten worden. Een deel van de uitvoer naar de in de opsomming vermelde bestemmingslanden, waarvoor de totale vergunningwaarde de 10.000 euro niet overschreed, heeft betrekking op dergelijke uitvoertransacties.

Bijlage 2: Ontwikkeling Nederlandse wapenexport 1996 - 2006

(waarde afgegeven vergunningen in miljoenen euro's)

* in 2006 waren de volgende 26 landen lid van de NAVO:

België, Bulgarije, Canada, Denemarken, Duitsland, Estland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Turkije, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten van Amerika en IJsland.

**Bijlage 3: Waarde van afgegeven vergunningen
voor de doorvoer van militaire goederen
in 2006 ¹
per land van bestemming**

2006 <i>waarde in mln euro's</i>					
Land van bestemming	Cat. A	Specificatie	Cat.B	Specificatie	Totaal
Andora	0,05	A10			0,05
Duitsland	0,90	A10			0,90
IJsland	0,10	A10			0,10
Kazachstan	0,05	A10			0,05
Qatar	0,10	A10			0,10
Roemenië	0,05	A10			0,05
Rusland	0,30	A10			0,30
Turkije	0,03	A10			0,03
Verenigd Koninkrijk	0,03	A10			0,03
VS	0,40	A10			0,40
Zuid-Afrika	0,07	A10			0,07
TOTAAL	2,08		-		2,08

¹ Zoals te doen gebruikelijk gaat het bij de afgegeven vergunningen voor doorvoer in veel gevallen om de distributie via Nederland van een Amerikaans merk vizierkijkers vanuit productielocaties in verschillende landen. Bij distributie naar bestemmingslanden buiten de EU worden zulke vizierkijkers gedurende langere tijd in Nederland opgeslagen, maar vindt in douanetechnische zin geen invoer plaats. De vizierkijkers die bestemd zijn voor andere lidstaten worden in de praktijk wel al in Nederland ingevoerd. Dat betekent dat de overdracht naar andere EU-lidstaten dan in termen van het wapenexportbeleid geen doorvoer meer is maar een uitvoer. De waarde van de daartoe verstrekte uitvoervergunningen is dan ook opgenomen in de overzichten met betrekking tot de uitvoer van militaire goederen en niet in dit overzicht van doorvoervergunningen. Dat in dit geval in de doorvoertabel toch bestemmingslanden als Duitsland en het Verenigd Koninkrijk voorkomen, is omdat de aanvragen als doorvoer zijn ingediend en ook als zodanig zijn behandeld. Achteraf bezien is het onduidelijk waarom in geval van doorvoer geen gebruik is gemaakt van de bondgenotenvrijstelling binnen de doorvoerbepalingen, maar het kan ook zijn dat de goederen in kwestie – het betrof in beide gevallen rubberbanden voor gevechtsvliegtuigen – formeel al waren ingevoerd voordat ze na langdurige opslag in Nederland richting eindbestemming werden verscheept. In dat geval hadden de aanvragen als uitvoer ingediend en behandeld moeten worden. Omdat de exacte douanestatus van de goederen inmiddels niet meer te achterhalen viel, is er voor gekozen deze vergunningen toch in deze doorvoertabel te vermelden.

**Bijlage 4: Afgewezen vergunningaanvragen en sondages 2006,
genotificeerd in het kader van de EU gedragscode**

Datum notificatie	Nummer	Land van bestemming	Korte omschrijving	Ontvanger	Eind gebruiker	Reden voor weigering
02-02-2006	NL 01/2006	Thailand	Delen van M113 pantservoertuigen	Ministerie van Defensie	Ministerie van Defensie	Criteria 2 en 3
03-02-2006	NL 02/2006	Thailand	Rupsbanden van M113 pantservoertuigen	Ministerie van Defensie	Leger	Criteria 2 en 3
03-02-2006	NL 03/2006	Israël	Delen van satellietcommunicatienetwerk	Ministerie van Defensie	Luchtmacht	Criteria 2, 3 en 4
24-02-2006	NL 04/2006	India	Lenzen voor vizieren	Ministerie van Defensie	Ministerie van Defensie	Criteria 2, 3 en 4
13-03-2006	NL 05/2006	Birma	2 ^e generatie beeldversterkerbuizen	Ministerie van Defensie	Landmacht	Criteria 1, 2 en 3
01-08-2006	NL 06/2006	India	Lenzen voor vizieren	Ministerie van Defensie	Ministerie van Defensie	Criteria 2, 3 en 4
01-08-2006	NL 07/2006	Taiwan	Upgrade Sonarsysteem	Ministerie van Defensie	Marine	Criteria 1 en 3
01-08-2006	NL 08/2006	China	Thermische camera	Known-CN High-Tech Industrial Co.	Politie	Criteria 1, 4, 5 en 7
01-08-2006	NL 09/2006	China	Thermische camera	Known-CN High-Tech Industrial Co.	Known-CN High-Tech Industrial Co.	Criteria 1, 4, 5 en 7
01-08-2006	NL 10/2006	Hong Kong	Thermische camera	Tung Po Technology Enterprise, China	Civil Aviation Department Hong Kong	Criteria 1, 4, 5 en 7
01-08-2006	NL 11/2006	Oeganda	Doorvoer van traangasgranaten	Politie	Politie	Criterium 2
01-08-2006	NL 12/2006	Suriname	Pistolen	Schietvereniging "de Scherpschutter"	idem	Criterium 7
01-08-2006	NL 13/2006	Suriname	Pistool toebehoren	Schietvereniging "de Scherpschutter"	idem	Criterium 7
22-06-2007	NL 14/2006	Israël	Thermische camera	Ministerie van Defensie	Leger	Criteria 2, 3 en 4
22-06-2007	NL 15/2006	Indonesië	2 ^e generatie beeldversterkerbuizen	Matra Perdana Mandiri	Ministerie van Defensie	Criteria 2 en 3
22-06-2007	NL 16/2006	Indonesië	2 ^e generatie beeldversterkerbuis	Matra Perdana Mandiri	Leger	Criteria 2 en 3
22-06-2007	NL 17/2006	Israël	Autonoom bestuurbare parafoils	Ministerie van Defensie	Ministerie van Defensie	Criteria 2, 3 en 4
22-06-2007	NL 18/2006	Tanzania	Semi-automatisch pistool	Privé persoon	Privé persoon	Criterium 7
22-06-2007	NL 19/2006	Taiwan	Onderdelen M48 tanks	Redstone Technology	Redstone Technology	Criterium 1
22-06-2007	NL 20/2006	Indonesië	2 ^e generatie beeldversterkerbuis	Matra Perdana Mandiri	Matra Perdana Mandiri	Criteria 2, 3 en 7

Voetnoot bij bijlage 4:

¹ In alle gevallen waar bij de omschrijving 2^e generatie beeldversterkerbuizen vermeld staat betreft het goederen voor tweeërlei gebruik, post 6A002a2a uit de bijlage van de Dual Use Verordening. Indien zulke goederen bedoeld waren voor leger, politie of veiligheidsdiensten van het beoogde land van eindbestemming dan geldt voor afgewezen aanvragen en sondages dat Nederland deze ook in EU-verband notificeert. Naast de eerder vermelde afgewezen sondages en afgewezen aanvragen voor dual use goederen bestemd voor leger, politie of veiligheidsdiensten notificeert Nederland ook de afgewezen doorvoervergunningen. Voor zover andere lidstaten een vergunningplicht kennen voor doorvoer zullen deze dan ook gehouden zijn om consultaties te verrichten indien zij met een vergelijkbare aanvraag geconfronteerd worden. Op die wijze draagt een uitbreiding van de reikwijdte van de Nederlandse notificaties bij aan verdere harmonisatie van het wapenexportbeleid binnen de EU.

Bijlage 5: Overzicht van door de regering aan buitenlandse partijen verkocht overtollig defensiematerieel in 2006 ¹

Type materieel	Aan/via ²	Land van Eindbestemming	Eindgebruiker
MLRS systeem met toebehoren	n.v.t.	Finland	Finse ministerie van Defensie
Filtereenheid (Leopard 2 tank)	Kraus Maffei Wegman	Duitsland	Terugverkoop aan oorspronkelijke producent
Dosimeter	Thermo Electron	Duitsland	Terugverkoop aan oorspronkelijke producent
Night sight modkit en video training equipment (TOW)	n.v.t.	NAVO-landen	NATO Maintenance and Supply Agency (Namsa)
Test equipment (TOW)	n.v.t.	NAVO-landen	NATO Maintenance and Supply Agency (Namsa)
Traversing unit (TOW)	n.v.t.	NAVO-landen	NATO Maintenance and Supply Agency (Namsa)
Mission support center P-3C Orion MPA	n.v.t.	Duitsland	Duitse ministerie van Defensie
Trekkeroplegger combinatie (Kögel)	n.v.t.	Chili	Chileense ministerie van Defensie
M-Fregat	n.v.t.	Portugal	Portugese ministerie van Defensie
PGU-pakket	ministerie van LNV (donatie)	Senegal	<i>Rangers</i> natuurpark Wetlands International
Crypto apparatuur	n.v.t.	Letland	Letse ministerie van Defensie
Totale waarde van de contracten			Ca €270 miljoen

1 Het vermelde bedrag is gebaseerd op de waarde van de in 2006 getekende contracten. Daadwerkelijke leverantie van de goederen heeft niet in alle gevallen in 2006 plaatsgevonden.

2 De verkoop van overtollig defensiematerieel vindt soms plaats via een particulier bedrijf ten behoeve van een bij de verkoop reeds bekende en geaccordeerde eindgebruiker, dan wel aan een particulier bedrijf voor eigen gebruik.

3 Het betreft hier een donatie van het ministerie van LNV aan de rangers van natuurpark Wetlands International. De nationale kenmerken van de uniformen zijn verwijderd voor levering.

Bijlage 6: Overzicht van in 2006 beantwoorde schriftelijke vragen en toegezonden brieven aan de Tweede Kamer, betreffende het wapenexportbeleid

22-12-2006, Kamerstuk 2006-2007, 22054, nr. 116, Wapenexportbeleid; Mededeling ter aanbieding van een brief van staatssecretaris Van Gennip (EZ) over het exportcontrolebeleid

21-12-2006, Kamerstuk 2006-2007, 22054, nr. 115, Wapenexportbeleid; Brief staatssecretaris ter aanbieding overzicht waarde in eerste halfjaar 2006 afgegeven vergunningen voor uitvoer militaire goederen per land van eindbestemming

04-12-2006, Kamervragen met antwoord 2006-2007, nr. 347, Tweede Kamer. Vragen van het lid Van Velzen (SP) aan de minister van Buitenlandse Zaken over het gebruik van fosforbommen door het Israëliësch leger. (Ingezonden 25 oktober 2006)

27-10-2006, Kamerstuk 2006-2007, 22054, nr. 113, Wapenexportbeleid; Brief ministers over beoogde samenwerking met twee landen in prioritaire regio's in Afrika op gebied van kleine en lichte wapens en ontwikkelen Nationaal Actieprogramma (NAP)

23-10-2006, Kamerstuk 2006-2007, 26049, nr. 54, Indonesië; Brief minister en staatssecretaris over stand van zaken m.b.t. afgifte vergunning voor uitvoer van twee korvetten t.b.v. de Indonesische marine

11-10-2006, Kamervragen met antwoord 2006-2007, nr. 51, Tweede Kamer. Vragen van het lid Karimi (GroenLinks) aan de minister van Buitenlandse Zaken over het verbod op wapendoorvoer naar Israël door verschillende Europese landen. (Ingezonden 7 september 2006)

18-09-2006, Kamervragen met antwoord 2005-2006, nr. 2096, Tweede Kamer. Vragen van de leden Van Bommel en Van Velzen (beiden SP) aan de minister van Buitenlandse Zaken over de bestelling van clusterbommen in de Verenigde Staten door Israël. (Ingezonden 16 augustus 2006)

14-09-2006, Kamerstuk 2005-2006, 22054, nr. 112, Wapenexportbeleid; Brief ministers over VN-actieprogramma kleine en lichte wapens

07-08-2006, Kamervragen met antwoord 2005-2006, nr. 1890, Tweede Kamer. Vragen van het lid Karimi (GroenLinks) aan de staatssecretaris van Economische Zaken en de minister van Buitenlandse Zaken over recente doorvoer van wapens naar oorlogsgebied Israël. (Ingezonden 28 juli 2006)

31-07-2006, Kamervragen met antwoord 2005-2006, nr. 1864, Tweede Kamer. Vragen van het lid Karimi (GroenLinks) aan de staatssecretaris van Economische Zaken en de minister van Buitenlandse Zaken over de

verkoop van vier van oorsprong Nederlandse fregatten aan Pakistan.
(Ingezonden 14 juni 2006)

31-07-2006, Kamervragen met antwoord 2005-2006, nr. 1863, Tweede Kamer. Vragen van het lid Van Velzen (SP) aan de staatssecretaris van Economische Zaken en de minister van Buitenlandse Zaken over de verkoop van schepen van de Kortenaer-klasse aan Pakistan. (Ingezonden 14 juni 2006)

21-07-2006, Kamervragen met antwoord 2005-2006, nr. 1835, Tweede Kamer. Vragen van het lid Van Velzen (SP) aan de staatssecretarissen van Economische Zaken, van Defensie en van Financiën over de verkoop van Nederlandse tanks aan Chili. (Ingezonden 12 juni 2006)

14-07-2006, Kamerstuk 2005-2006, 22054, nr. 111, Wapenexportbeleid; Brief staatssecretaris over extraterritoriale toepassing van Nederlandse wetgeving in relatie tot tussenhandel in wapens

06-07-2006, Kamerstuk 2005-2006, 22054, nr. 109, Wapenexportbeleid; Brief ministers over de herzieningsconferentie van het VN-actieprogramma inzake kleine en lichte wapens, 26 juni tot 7 juli 2006

04-07-2006, Kamerstuk 2005-2006, 22054, nr. 108, Wapenexportbeleid; Brief minister en staatssecretaris ter aanbieding van een rapport met bijlagen over het Nederlandse wapenexportbeleid in 2005

12-05-2006, Kamerstuk 2005-2006, 22054, nr. 107, Wapenexportbeleid; Brief minister over o.a. Nederlandse inzet Herzieningsconferentie van het actieprogramma van de VN inzake kleine en lichte wapens

10-05-2006, Kamerstuk 2005-2006, 22054, nr. 106, Wapenexportbeleid; Brief staatssecretaris met toegezegde informatie n.a.v. VAO van 11 april 2006 over exportkredietverzekering (EKV) en wapenexport

19-04-2006, Kamervragen met antwoord 2005-2006, nr. 1230, Tweede Kamer. Vragen van het lid Van Velzen (SP) aan de ministers van Economische Zaken, van Buitenlandse Zaken en voor Ontwikkelingssamenwerking over exportkredietverzekering voor wapenhandel. (Ingezonden 21 maart 2006)

15-03-2006, Kamerstuk 2005-2006, 22054, nr. 98, Wapenexportbeleid; Verslag schriftelijk overleg over de brief van 19 september 2005 inzake het Nederlandse wapenexportbeleid (22054, nr. 96)

07-03-2006, Verslag van een schriftelijk overleg; Kamerstuk 2005-2006, 22054, nr. 98, Tweede Kamer; Wapenexportbeleid; Van de op 23 november 2005 toegezonden vragen zijn met de door de minister van Economische Zaken en de minister van Buitenlandse Zaken, mede namens de minister voor Ontwikkelingssamenwerking, de staatssecretaris van Financiën en de staatssecretaris van Defensie, bij brief van 6 maart 2006 de antwoorden toegezonden